

Camí espiritual: un ús en Femehí és possible ?
De l'exploració a la protecció i al retorn de la naturavisió.

Anna Suquet

Treball final de post-grau de Significats i Valors Espirituals de la Natura

Universitat de Girona, juliol 2019

***Voldria agrair-vos l'essència i la contemplació compartida
i aquest acompanyament en el meu retrobament professional i personal.***

***Especialment a en Josep Maria Mallarach, tutor, pels seus
comentaris que avessen a reflexionar.***

***També a David Meya per la seva resposta i a Francesc Córdoba pel seu temps i
comentaris.***

Contingut

RESUM	5
1. Introducció i motivació.....	6
2. OBJECTIUS	7
3. METODOLOGIA.....	8
4. DESENVOLUPAMENT	9
4.1.- De l'explotació a l'autorealització i la protecció de la natura	9
4.2.- I després de la protecció cap a on hem d'anar, la naturavisió	22
4.3.- Existeix una visió femenina de la relació amb la natura i el seu ús?	25
4.4.- Pautes per a una gestió integral	30
5. CONCLUSIONS	37
Bibliografia	40

Call off the Forest

The Forest calls each an everyone of us;

Only a certain Few hear the call

Diana Beresford-Kroeger

(Call of the forest: the forgotten wisdom of trees. Film de Jeff McKay. TreespeakFilms, 2017)

TÍTOL: *Camí espiritual: un ús en femení és possible?*

De l'explotació a la protecció i al retorn de la naturavisió.

RESUM

Els boscos formen part del nostre paisatge i ens mostren l'evolució de la nostra relació amb la natura. Des dels anys 60 la superfície forestal ha augmentat a Catalunya però al llarg de la història hem assistit a una desforestació constant fins als anys seixanta, segueix essent-ho a escala global.

La silvicultura neix per a gestionar el recurs que representen els boscos, busca la persistència i la conservació però com que adopta una perspectiva utilitarista, ho considera un capital a administrar. La principal eina d'aquesta apropiació és tallar arbres.

La gestió forestal, sobretot si busquem la millora qualitativa dels boscos, està esdevenint cada vegada més complexa ja que ens trobem amb l'herència d'un abandonament rural, una disminució del valor de mercat dels productes directes, els efectes d'un canvi climàtic global i una disminució de biodiversitat.

El bosc simbolitza la idea d'equilibri, és autosuficient, dinàmic i autoregulat. L'únic que pot justificar la nostra intervenció és la resolució dels problemes que sorgeixen en la interfície natural-urbà i l'ús dels recursos. Així doncs, si cal intervenir - que cal - ha de ser una gestió integral sense models silvícoles fragmentats, adaptativa, preventiva i basada en el principi de la mínima intervenció en tots els espais, no només els que decidim protegir. Hem de poder incloure tots els valors del bosc, no només aquells que tenen preu de mercat, i per això cal que des de l'administració es facin polítiques de valorització dels recursos ecosistèmics entre ells els valors culturals, socials, emocionals i de millora de la salut i també espirituals.

Per poder afrontar aquest repte i garantir la supervivència ens cal abraçar el principi femení en quan a sensibilitat en la concepció de la vida i la relació amb el món. Hem de reprendre la relació de col·laboració amb la natura i el sentit de pertinença amb aquesta. Cal recuperar la sacralitat dels espais i de tots els éssers.

1. Introducció i motivació

La crida del bosc...

sempre he tingut la sensació que, de fet, el bosc em va triar a mi. En un moment de la meua vida em vaig sentir totalment atreta pel bosc i tenia la necessitat de sentir-lo. Vaig estudiar enginyeria forestal perquè m'hi volia apropar molt més, volia entendre aquell medi en el qual em sentia del tot confortable. Tenia la sensació que entendre el bosc, i per extensió la natura, també m'ajudaria a entendre'm a mi mateixa en un moment en què m'ho estava qüestionant tot. I si, m'hi ha ajudat durant molt temps.

Després de treballar en diferents projectes vaig començar a treballar com a docent l'any 1998, primer en un cicle mig de treballs forestals a La Seu d'Urgell i després al cicle superior de gestió i organització dels recursos naturals a Santa Coloma de Farners. Allò que inicialment era temporal ha esdevingut vocació i des de llavors he estat professora de silvicultura i aprofitaments forestals.

Quan jo vaig estudiar em van ensenyar la silvicultura d'aquells autors més clàssics, bàsicament productivistes, però amb el temps en les meves classes vaig anar incorporant aspectes de biodiversitat i sostenibilitat fent que, cada vegada més tendís a explicar una silvicultura que es podria etiquetar de conservacionista. L'aprofitament forestal és necessari, però sempre he defensat un aprofitament equilibrat tenint en compte el principi de prudència. Als alumnes els ho explicava perquè l'agafessin com un principi a tenir en compte i feia broma dient-los que si tallaven un arbre no podien tornar-lo a enganxar amb la cola. Recentment ha començat a prendre força l'anomenada 'silvicultura propera a la natura', tot i que ja té 150 anys d'història.

Trobo que encara avui no prenem prou consciència ni som capaços d'admetre que de fet coneixem poc els ecosistemes i que malgrat això gosem alterar-ne volgutament l'evolució.

Durant tots aquests anys com a docent he gaudit molt veient com, a través del coneixement, els alumnes canvien la seva visió del bosc, i com a final de curs s'hi apropen d'una manera diferent. Poder explicar a tants nois i noies la gestió del bosc ha estat per mi un plaer, però ha esdevingut alhora una gran responsabilitat. De tots els sinònims d'ensenyar, entre els que hi ha mostrar, explicar, fins i tot adoctrinar, el que més m'agrada és orientar. Orientar per mi va més enllà i és per això que, actualment, m'assalten molts dubtes. Em pregunto si el que faig és donar-los la meua percepció dels valors naturals i, en canvi, el que hauria de fer és partir d'una neutralitat, que els percebin per ells mateixos.

Tot preparant les classes he pensat sovint que hi ha molts conceptes que en la silvicultura es redueixen amb massa simplicitat- posicions sociològiques, índex de Hart Becking, competència, qualitat d'estació...- i que realment no som capaços d'explicar i comprendre amb seguretat tot el funcionament que ens mostra el bosc. I aquesta impotència ens fa reduir la realitat, de manera que racionalitzant-la la quantifiquem. Cal que obrim els sentits i que també en fem l'escolta profunda per poder aproximar-nos-hi més per poder arribar a comprendre-la un xic més. Per altra banda, crec que estem gestionant els boscos amb una única visió, una visió utilitarista, ara anomenada bioeconomia. Així no podem continuar. Ha d'haver-hi una visió diferent, una visió de cuidadors, hi ha d'haver sintonia amb la natura.

Ara, ha arribat el moment del meu retrobament amb la silvicultura, amb el bosc i amb mi mateixa.

2. OBJECTIUS

- Replantar la pròpia visió de la gestió silvícola i l'aprofitament forestal i retrobar-ne l'aspecte més femení i espiritual.
- Proposar directrius de gestió i/o aprofitament forestal que contemplin altres visions del bosc a partir de l'anàlisi de l'evolució de l'ús dels boscos segons la cosmovisió.

3. METODOLOGIA

La metodologia del treball serà bàsicament de síntesi a partir de recerca bibliogràfica i de reflexió a partir de la pròpia experiència personal. S'han realitzat algunes entrevistes i consultes per a completar composar algunes visions diferents i contrastar dades actuals.

El desenvolupament del treball s'ha dividit en quatre parts:

- Una primera part en la qual es fa una exposició del què es pot entendre com a gestió silvícola i com l'evolució de l'aprofitament forestal va lligat a la nostra manera actual d'entendre el bosc i com hem passat d'explotar el bosc a haver-lo de protegir, de nosaltres mateixos.
- Una segona part en la que plantejo que el camí de la protecció s'ha esgotat si s'entén com fins ara i explico el terme naturavisió.
- En la tercera part plantejo l'apropament a la natura des de una visió més respectuosa i més propera a la dels pobles que viuen en harmonia amb els boscos, al meu entendre una visió en femení des del seu concepte més ampli.
- Una darrera quarta part en la que reflexiono sobre com entenem el bosc, i com podem viure'l i gestionar-lo tenint en compte tots els seus valors, no només els productius. Faig propostes de pautes i criteris de gestió a tenir en compte per la gestió abraçant aquest principi més femení. Podríem dir que és un inici de conclusions.

En les conclusions vull ressaltar aquells aspectes que per mi són essencials, ja sigui de percepcions personals o de criteris de gestió cap aquest ús oblidat o menystingut en la societat contemporània.

4. DESENVOLUPAMENT

4.1.- De l'explotació a l'autorealització i la protecció de la natura

Si considerem la Terra com l'ecosistema global, hauríem d'acceptar que s'autoregula per ella mateixa i que evolucionarà al marge del nostre destí com a espècie, però això ho obviem.

Els homínids hem viscut gràcies als recursos que hem obtingut de la Terra des de l'inici. Aquest ús era respectuós ja que ens sentíem íntimament units a l'entorn i manteníem un vincle primordial amb la natura. Vivíem connectats als cicles i ritmes de la natura com fan encara alguns pobles indígenes. Quan vam començar a perdre aquest sentit passant a sentir-nos amos del món?

El bosc simbolitza la idea d'equilibri, és autosuficient, dinàmic i s'autoregula

Avui la situació és alarmant. Malgrat tots els intents de convenis i cimeres i de protecció o regulació de l'ús de la natura s'ha arribat a un punt de inflexió. A partir dels anys 70 el consum de recursos del conjunt de la humanitat va desbordar la capacitat bioproductiva del planeta. Aquestes tendències insostenibles no canvien, més aviat s'han agreujat. Des de 1992 a 2012 s'ha vist una disminució d'unes 300 MHa de superfície mundial de boscos, que s'ha concentrat sobretot als boscos boreals i tropicals, que han vist reduïda en un 50% de la seva superfície. També durant aquest temps s'ha reduït en un 12% l'índex del Planeta Viu, que mesura la biodiversitat global. Si mirem a nivell europeu hi ha hagut una expansió quantitativa de superfície forestal (1'4% anual), han augmentat els països amb polítiques de gestió sostenible i hi ha una oportunitat de gestió per mitigar el canvi climàtic, però al mateix temps destaca una disminució qualitativa, una pèrdua de biodiversitat i un augment de malalties afavorides per la contaminació atmosfèrica (FAO, 2015).

A Catalunya la superfície forestal també té tendència a créixer però no podem refugiar-nos en aquesta mirada local. A casa nostra l'Índex Planeta Viu, adaptat a Catalunya, durant el període 2011-2015 mostra una continua davallada des del 2002 de les poblacions d'animals que es monitoritzen de forma estandarditzada, fet que demostra que estem perdent biodiversitat (*Informe sobre l'estat del medi ambient a Catalunya del període 2011-2015 del Departament de territori i sostenibilitat*)

El nostre paisatge tindria quasi el doble de superfície boscosa actualment si no hi hagués hagut la pressió de la intervenció humana, i segurament podríem parlar de boscos més rics i diversos de manera que reflecteixen com ha evolucionat la nostra relació amb la natura. El Mediterrani és totalment antropitzat, i és fruit de la interacció dels processos naturals, de les comunitats locals i dels fluxos d'aquestes comunitats des de fa mil·lennis. Catalunya és un país eminentment forestal, amb 2.058.333 ha de terreny forestal (64,4%) segons els criteris establerts en la llei catalana, dels quals 1.350.980 es considera arbrat (segons MCSC V4, 2009). El que gestionem ara és el resultat de la nostra història.

Des dels anys 1960 la superfície forestal ha augmentat a Catalunya degut a les polítiques agràries i ramaderes que han afavorit la despoblació del medi rural i la disminució dels

oficis del bosc, degut també a les polítiques energètiques que varen introduir, massivament, els hidrocarburs barats i a la facilitat de importació de fusta més econòmica. A aquestes polítiques s'hi ha sumat els canvis d'hàbits de consum d'una societat que esdevé urbana majoritàriament. Però aquest augment de superfície forestal no sempre ha estat així, és una tendència recent. En realitat, al llarg de la història hem assistit a una desforestació constant.

Segons Erich Bauer (1980) a Europa "les associacions naturals del bosc van ser canviades per l'home" i aquest canvi en la composició de espècies arbòries va ser influït pel clima fins a l'Edat de Ferro i a partir d'aquí per l'acció humana.

A la Prehistòria, des del nomadisme i fins a la incipient agricultura en aparèixer el sedentarisme, la nostra influència sobre boscos era escassa, però a l'Edat de ferro amb l'inici dels forns les necessitats de llenya van créixer molt. Amb la caiguda de l'Imperi Romà i l'entrada de l'imperi visigòtic els terrenys van anar passant a ser de l'emperador a comunals majoritàriament, però mentrestant amb la integració de la província d'Hispania a l'Imperi s'estava exportant molta fusta, productes agrícoles i productes ramaders de manera que els boscos es van reduir fins a un 50%.

Al segle VIII amb l'ocupació àrab de Catalunya es continua substituint boscos per cultius i pastures. A partir d'aquí s'inicia una època nefasta per als boscos ja que amb "la Reconquesta" s'inicien cremes de boscos per evitar emboscades que perduraran en el temps, a Catalunya fins al segle XVII per evitar el refugi dels bandolers. En aquell moment els terrenys reconquerits s'assignaven al primer ocupant però a partir de la baixa edat mitjana s'assignen els terrenys a la noblesa i a l'Església, que també amb les donacions i herències van anar acumulant propietats. Aquestes propietats es consideraven amortitzades i així esdevenien inalienables. Al Pirineu, però, es va mantenir els drets col·lectius sobre els terrenys essent el que avui coneixem com a boscos comunals.

A Catalunya des del segle XV el pagès esdevé propietari de les seves finques i la agricultura esdevé un motor econòmic que fa que molts boscos es tallin i substitueixin

per cultius, sobretot cereals i vinya fins a l'arribada de la fil·loxera al segle XIX. Com que ja es veia una disminució important dels boscos el 1627 el Lloctinent de Catalunya i Bisbe de Solsona va publicar les Ordenacions Forestals de Catalunya en un intent de conservació.

A casa nostre abans del 1835 teníem fins a 600 monestirs que tenien bosc i el gestionaven de manera prudent, ara ho entendríem com a sostenible, per exemple a Poblet o Sant Jeroni de Murtra. A l'estat espanyol amb la constitució de 1832 i 1835, s'impulsen les desamortitzacions i al s XIX es fa la llei de desamortitzacions amb la que es transfereixen terres a nous propietaris perquè no estiguin en "mà morta". Però els nous propietaris no eren els pagesos sinó que van acabar essent burgesos o gent influent que volia recuperar ràpidament la inversió. La desforestació de les capçaleres hidrogràfiques va agreujar l'erosió a moltes conques i valls, amb fortes inundacions que van motivar la creació del catàleg de utilitat pública al 1863. Amb aquest Catàleg es van salvar molts forests d'aquesta desamortització i es van preservar pel seu paper protector, de control de l'erosió o pel seu caràcter productor de fusta.

A Catalunya les competències en la conservació de la natura estan en mans de la Generalitat. Tenim una llei forestal del 1988 que permet declarar un bosc amb caràcter de Utilitat pública o protector segons si és de propietat pública o privada i tenim una llei d'Espais naturals del 1985 en què es defineixen unes figures de protecció. Amb aquestes el 32% dels boscos públics s'han declarat de Utilitat Pública i el 66% formen part de la Xarxa Natura 2000. Actualment, però, encara tenim pendent d'aprovar la llei de Patrimoni natural i biodiversitat.

Aquesta tendència de desforestació i explotació dels boscos segons les necessitats es donava a tota Europa de manera que la fusta escassejava, i això va fer veure la necessitat de regular-ho d'alguna manera. És així que a Alemanya, l'any 1759 i degut a la manca de recursos va néixer la silvicultura. De Henry-Louis Duhamel van sorgir varies escoles entre elles les de Heinrich Cotta (1804) i Georg Ludwig (1795) creadors de la silvicultura moderna. Karl Gayer (1879) va incorporar l'enfocament de l'anomenada silvicultura pròxima a la natura que promou la regeneració natural. Adolphe Gurnaud (1886) i Henry

Biolley van proposar els primers tractaments silvícoles. A Catalunya per exemple entre 1914 i 1925 la Mancomunitat de Catalunya crea un Servei Forestal propi i per exemple al Costumari Català de Joan Amades (1952) ja parlar de quin és el “bon menar” de les feines agrícoles i forestals.

La silvicultura, és doncs, una ciència aplicada moderna que neix d'aquesta necessitat de trobar aquell equilibri entre la persistència i la conservació del bosc i el cultiu o ús intencionat d'aquest. En principi promou un aprofitament racional i intel·ligent, però cau en dos errors importants. El primer error és que es centra en la volada, el fragmenta i el desvincula de la resta, i el segon error és que el considera com un capital a administrar, un bé comú.

Si ens parem a veure definicions de silvicultura veurem que sempre hi ha present la satisfacció de necessitats socials, fins i tot en la llei forestal catalana preveu que els terrenys forestals han de garantir la producció de primeres matèries, tenint en compte la disponibilitat futura dels recursos naturals renovables :

- Leibundgut diu que és l'art d'aplicar les tècniques per a controlar el desenvolupament natural dels boscs tot guiant la seva evolució cap als objectius marcats. (extret de Lanier, 1986)
- Serrada (1995) diu que és la manera d'aplicar el coneixement de l'estructura, creixement, reproducció i formes d'agrupació dels vegetals que poblen els forests, de forma que s'obtingui d'ells una producció contínua de bens i serveis necessaris per a la societat.

A l'any 1993 encara es dividia la silvicultura en dos enfocaments: extensiu i intensiu. No va ser fins a la reunió del grup IUFRO (*International Union of Forest Research Organizations*) entre Espanya i Portugal, al 1996 en què a partir d'una enquesta Schmidt definia la silvicultura com “*La ciència aplicada que regeix el maneig ecològicament i sostenible dels ecosistemes forestals per a satisfer les demandes de la societat, la silvicultura dissenya tractaments ecològicament sostenibles, oberts a l'exercici d'altres opcions per part de les generacions futures*”

Tal i com recorda Gregorio Montero (1995) al seu article la silvicultura va néixer per evitar l'explotació incontrolada i al mateix temps propugnar l'aprofitament racional. Encara que pugui semblar paradòxic la millor manera de perpetuar i controlar les masses forestals consisteix en eliminar arbres (HAWLEY Y SMITH, 1972). I de fet, continua essent així, quan parlem de millorar l'estructura, de deixar la densitat adequada o de regenerar la massa, ho fem pensant en quins arbres s'han de tallar i quins s'han de deixar.

Així doncs, malgrat l'avanç que significa que en la definició de Schmidt al 1996 s'hi afegís la paraula sostenibilitat referint-se als tractaments, es manté la visió utilitarista de la natura com a font de les demandes socials.

Hem passat de l'explotació a la protecció... i ho vivim com una dualitat

Aquesta visió tant parcial es manté des de la transformació en la manera d'entendre el nostre lloc al món que es va produir a Europa als segles XVI i XVII. Un dels documents clau de la mentalitat moderna que arrenca aleshores, el Discurs del Mètode de Descartes (1637), diu amb tots els ets i uts, que el seu propòsit és "fer-nos com amos i senyors de la natura" (Pigem, J. 2016). Des d'aleshores, a mesura que la ideologia positivista i materialista esdevé dominant a les societats occidentals la natura esdevé plenament explotable i mercantilitzable. Aquesta transformació cultural que va convertir l'humà en subjecte, separat d'un món que esdevé objecte, és a l'arrel del

capitalisme i de la crisi ecològica. Així doncs, la naturalesa i el bosc han de satisfer les nostres demandes sense que nosaltres assumim cap deure.

I és aquí on ens tornem a trobar en un nou dilema: explotació o aprofitament. Tècnicament en ambdós casos consisteix en l'extracció de renta de fusta del forest, només difereix en el punt d'entrega, forçant la desconexió entre propietat i indústria. Sempre m'ha semblat un joc diabòlic de paraules el fet que, en el llenguatge forestal habitual, es consideri explotació deixant la fusta a peu de bosc i aprofitament quan es porta al parc de fàbrica. Això si, sempre classificada i apilada. Una vegada més sembla que juguem a donar una connotació més positiva si acaba essent un producte tangible i econòmicament valoritzable, sense voler, o potser no, estem emetent un judici.

Segons la llei forestal de Catalunya, els aprofitaments s'han de fer d'acord als principis de persistència, conservació i millora de les forests i en la normativa també defineix quins són els productes forestals objecte d'aprofitament.

Els béns materials del forest ja els classificava Mackay al 1961 en producció primària –la que s'obté de la volada-, producció secundària –la que s'obté del sòl que inclou vegetals i animals – i producció terciària – la que ofereix l'entorn-. Recentment aquesta classificació s'ha afinat més, Eduard Plana al 2005 classifica els valors econòmics dels boscos en:

- Valors de ús : directes (fustaners, no fustaners, prats i pastures, caça i pesca, canteres, activitats recreatives en parcs nacionals i altres espais, educació, investigació i ocupació) o indirectes que són beneficis funcionals (protecció de conques hidrogràfiques o contra incendis, qualitat de paisatge, regulació microclimàtica, qualitat de l'aigua, embornals de carboni, conservació de l'ecosistema, recreació personal i interès ambiental, font d'energies, matèries i biodiversitat)

- Valors d'opció, que són els de ús directe o indirecte que poden sorgir en un futur previsible.
- Valors de no ús d'existència o herència (paisatge, energia, oci, biodiversitat, condicions ambientals i atribut pel benestar)

La societat continua demanant una sèrie de béns i serveis a la natura i la solució als problemes deguts a la interfície rural-urbà

Veient aquesta classificació podem afirmar que els boscos ens aporten beneficis remarcables i necessaris que generalment no són els que tenim més presents. Els valors indirectes i els d'existència, tot i que s'han quantificat, són de difícil inclusió en els plans de gestió, ja que són externalitats i s'obtenen per la mera existència del bosc. Aquests, doncs, no es poden incloure com a benefici per part de la propietat, de manera que si volem que es tinguin en compte requeriran d'una subvenció pública o social.

Davant aquesta dificultat, l'estratègia que s'ha optat a Catalunya ha estat la de valoritzar els productes directes del bosc per poder assumir els costos d'aprofitament i augmentar l'extracció de fusta, ja que segons el Tercer inventari forestal Nacional la superfície forestal augmenta un 1'6% anual i la superfície arbrada en més d'un 6%. Si es compara el creixement anual de la fusta (segons dades dels Inventaris Forestals Nacionals II i III) i el volum dels aprofitaments fustaners (DAAM 1999-2011) es pot considerar una acumulació d'existències present als boscos catalans (102.054.392 m³ a l'IFN III i 151.492.338 al IFN IV, un 22'03 %). Això es tradueix en què hi ha un excedent de volum de fusta al bosc. Però realment aquesta no és la solució més efectiva ja que el 70% del PIB forestal l'aporta les activitats no tradicionalment forestals posant en relleu el profund caràcter multifuncional dels nostres boscos.

Hauríem, doncs, de reforçar aquesta multifuncionalitat i no centrar-nos en els productes directes que per altra banda acabem exportant majoritàriament. Si considerem que a Catalunya importem el 83% de productes forestals que consumim, i tenim excedent de productes primaris per falta de demanda d'aquests, el que podríem concloure és que el que hem de crear abans de augmentar l'extracció de fusta és un teixit industrial per a productes de segona transformació. Així, doncs, cal que ens entestem a augmentar l'extracció de fusta dels nostres boscos, quan no són boscos de gran qualitat d'estació ni amb condicions fàcils? El que hauríem de fer és replantejar l'ús de la fusta extreta i la seva valorització i potser plantejar-nos els aprofitaments com a una eina per a la prevenció de incendis, que per altra banda està esdevenint un problema important per la recurrència i severitat dels incendis que no es poden controlar.

Des de 2014 fins avui ha augmentat la producció de biomassa (un 5,2% en pes segons el Balanç de l'estratègia per promoure l'aprofitament energètic de la biomassa del DARP) i ha disminuït tots els altres destins de la fusta, volem realment això pel model productiu del país? Això implica mantenir els boscos en un estat juvenil permanent per un producte que no pot tenir un preu massa elevat i també significaria mecanitzar més els aprofitaments.

Potser la biomassa com a solució a la mobilització de la fusta dels forests hauria de considerar-se només com a una solució temporal vàlida per als cultius abandonats que s'han regenerat naturalment però no per al sector forestal en general. L'abandonament dels cultius ha fet que les masses arbrades o brolles arbrades que tenim siguin de petits diàmetres i grans densitats, amb fraccions de cabuda coberta molt tancades, seria doncs en aquests casos que les aclarides podrien trobar la viabilitat en la biomassa i així podríem millorar l'estructura i disminuir la inflamabilitat d'aquests terrenys.

Actualment hi ha les Orientacions de Gestió Forestal Sostenible de Catalunya en les que es dona orientacions de gestió en funció de l'estació, de l'erosió ... però sempre es té en compte que s'ha de cobrir el cost de l'actuació. Potser hauríem de repensar el què subvencionem per a promoure els criteris de gestió sostenibles i de protecció de les espècies en finques privades, i tinguéssim més en compte aquests criteris també en els espais públics o zones protegides.

Quan en silvicultura o ordenació es planteja el torn de tallada es veu clarament que aquesta visió de externalitats del bosc és poc considerada, trobem que hi ha 4 torns que es basen en els beneficis econòmics o productius i un sol torn físic. Només en el cas de zones de interès especial es segueix aquest torn per esgotament físic de l'arbre, en els altres casos són torns de màxima renda en biomassa, tecnològics, econòmics o financers. Quan parlem de gestionar per afavorir la biodiversitat ho reduïm sovint a mantenir alguns peus morts al forest (1 a 5 per hectàrea), a vegades potser perquè pel seu estat tampoc no tindrien valor econòmic. Gestionar per afavorir la biodiversitat ha d'anar molt més enllà dels límits de finca i hauria de contemplar mesures a molt llarg termini.

Actualment en la gestió cal sumar-hi la influència del canvi climàtic, està demostrat que és un fet i que afecta a l'evolució dels ecosistemes i a la nostra pròpia supervivència. Del canvi climàtic no en podem predir l'abast, però sí que està clar que no és reversible. El que més destacaria d'aquest escenari és la rapidesa del procés fent que no hi hagi marge de temps a l'adaptació a les noves condicions. La gestió silvícola és una gestió a llarg termini, els torns d'aprofitament són torns de 80 anys de mitjana en espècies de creixement més lent i per tant ens cal fer una gestió real tenint uns criteris clars.

En el 3er informe sobre canvi climàtic a Catalunya, publicat pel Consell Assessor de Desenvolupament Sostenible, s'avaluen les conseqüències d'aquest i que hem de tenir presents i que poden ser entre altres :

- El desplaçament altitudinal i latitudinal de la vegetació i en conseqüència de les poblacions animals
- La disminució de la disponibilitat hídrica per l'augment de evapotranspiració, sobretot en zones temperades mediterrànies, en què el creixement vegetatiu disminuirà.
- La major disponibilitat de carboni a l'atmosfera farà augmentar la fotosíntesi, i la producció de biomassa, en alguns casos.
- La dificultat de regeneració o manteniment d'aquesta en masses mixtes.

Així doncs, la gestió cada vegada és més complexa si volem mantenir i millorar la qualitat ecològica dels boscos catalans. L'evolució d'aquesta qualitat ecològica és difícil d'avaluar si tenim en compte que falten dades en el temps, només podem afirmar que la superfície forestal arbrada a Catalunya durant els últims anys ha augmentat tot i que no queden testimonis de les formacions més esplendoroses. Per un costat la creixent xarxa d'espais naturals protegits així com els programes de protecció sobre espècies amenaçades i per l'altra l'abandonament de l'activitat forestal i ramadera hauria de ajudar a recuperar una qualitat ecològica dels boscos.

Tal com comentarem més endavant i segons l'única avaluació de l'efectivitat d'espais protegits (2008) aquesta recuperació no és efectiva. Però la massificació en els espais

naturals ha fet que en els darrers anys la pressió sobre els ecosistemes sigui més negativa que positiva. (plana, E. 2000). També val la pena remarcar que malgrat tenir l'inventari de boscos singulars i tenir identificats boscos madurs no existeix encara una estratègia per a la seva conservació i que es continuen perdent els pocs rodals que en queden.

“Cal dir que la tala de boscos madurs s’ha fet i se segueix fent, en general, de manera legal; altra cosa és que sigui èticament o socialment acceptable, i per tant que la considerem legítima. L’explotació forestal dels boscos madurs no elimina el bosc, sinó que n’extreu aquells elements singulars, propis dels boscos madurs, de manera que aquells boscos magnífics esdevenen boscos rejoyenits i banals, com tants altres”

(Mallarach, JM . 2015. Revista Ker)

La propietat de la superfície forestal de Catalunya és també una altra singularitat, essent majoritàriament de propietat privada (76’9%) i la resta de titularitat pública, dels quals 19’7 % són catalogats de Utilitat Pública i el 3,4% no són de UP. Els boscos públics són boscos de més extensió mitjana, unes 560 Ha, mentre que els boscos de propietat privada tenen una superfície mitjana de 30 Ha.

Catalunya té 747.922 ha de forests planificades sota algun Instrument d’Ordenació Forestal, un 40,49 % de la superfície forestal catalana compta amb algun pla de gestió. La inversió en els forests té una tendència a l’alça des de 2006 a 2010, però l’augment és degut a les mesures de restauració urgent de zones afectades per catàstrofes naturals. Som un país totalment planificat, però l’execució de la planificació no és molt elevada i, majoritàriament, continuem gestionant de manera reactiva i no preventiva. I tanmateix l’adopció dels Plans Tècnics de Gestió i Millora Forestal i dels Plans Simples de Gestió Forestal va ajudar a augmentar la superfície planificada a Catalunya, però el marge de 15-20 anys de vigència és molt baix i els seus requeriments en quan a inventariació tampoc permeten tenir dades i mapes acurats El nivell de execució de la planificació tampoc acaba essent molt elevada.

*Si no hi ha un canvi social i deixem d'abraçar l'economia capitalista
no és la protecció, tal i com l'entenem el camí a seguir*

4.2.- I després de la protecció cap a on hem d'anar, la naturavisió

Arribats en aquest punt penso que estem immersos en la llei del pèndol, i hem passat de l'explotació i la desforestació continuada a la creença que potser la solució és la protecció. Però la societat continua demanant productes i serveis i la protecció no ens assegura la millora qualitativa i la preservació dels espais i la biodiversitat.

Si no hi ha un canvi social i deixem d'abraçar l'economia capitalista basada en el consum i creixement constant no és la protecció com l'entenem ara el camí a seguir. Ens cal una protecció conscient que només pot venir a partir d'aconseguir un apropament de la societat a la natura. Cal que la gent vegi la sortida a la natura no com una visita a un centre comercial, ni tan sols com una sortida, sinó com un apropament al propi medi o a un mateix.

La nostra manera d'entendre el món i la natura, cartesiana, basada en la dualitat, en la separació de la natura i la societat, del què considerem natural i què artificial. Es basa en l'anàlisi a partir de la fragmentació. Aquesta cosmovisió científica que ens és molt útil per a explicar alguns mecanismes naturals no és prou global per a poder comprendre la totalitat de la natura i l'Univers.

Si mirem el significat de Cosmovisió a l'enciclopèdia catalana trobem que ho defineix com la visió interpretació globals del món i l'existència, tot i que pot entendre's com a elaboració d'un sistema racional o com a simple exposició d'una actitud valorativa personal.

El poema de Josep Clotet (2006) extret de Globàlium, Model major de Cosmovisió de Lluís M Xirinacs (Fundació Randa, gener 2017) ens apropa al significat de cosmovisió:

La COSMOVISIÓ d'ullada abstracta
intenta concretar realitat,
i és sols un món teòric, sols un acte
del joc plural de la Globalitat.

Cercant la certitud, pura, ontològica,
dibuixa un coherent model mental,
que sovint topa amb una nova lògica
d'una altra captinença cultural.

La COSMOVISIÓ no és pas follia,
es un projecte astut, convenció,
per abastar, des de la Teoria,
certeses per quadrar-hi el món rodó.
La COSMOVISIÓ, mig seny i embruix,
Ens duu des del Big-bang fins al Big-cruix.

Fixem-nos que diu que cerca la certitud i que topa amb noves lògiques i, diu també, és mig seny i és embruix. Proposo parlar de naturavisió com a la visió del món i l'existència a partir de la concepció que tot el que és al nostre abast és natura. Si cerquem la certitud no podem excloure'n cap part, que el món rodó i és tota la natur, i només així podrem no obviar les relacions. També en el sentit que hem d'entendre que no tot es pot racionalitzar, hi ha embruix, i que hi ha fets que, simplement, són. Així doncs, ens hem de plantejar també la gestió de la natura des del respecte a la seva existència, de l'escolta conscient.

Ara, si tornem a reprendre la classificació dels valors del bosc, la primera idea que em ve al cap és que tornem a caure al mateix error, la fragmentació, la classificació i delimitació del que és i el que no és un valor, i fins i tot, que deixem valors de banda perquè considerem que no són prou científics o simplement perquè no els podem preveure o no els coneixem. Un dels valors que sovint s'obvia o es té poc en compte per exemple a casa nostra és el valor de la espiritualitat dels boscos.

La valoració de la espiritualitat ens fa anomenar a determinats espais "llocs sagrats". Al llarg dels temps els espais que s'han considerat sagrats s'ha aconseguit mantenir-los

ben conservats o fins i tot íntegres. Això només és possible amb el respecte que la natura es mereix i que s'aconsegueix des del propi convenciment.

En la gestió forestal el concepte de espiritualitat només el trobem esmentat en un indicador dins el Pla General de Política Forestal, però no s'hi estén, l'únic que diu és que cal conèixer els valors del paisatge i ho deixa en mans dels Catàlegs del Paisatge que s'han anat definint a partir de la Llei 8/2005, però només són orientadors i són massa genèrics ja que es deixen a nivell de planificació territorial.

Potser, caldria començar a canviar el llenguatge per a fer-nos més conscients dels serveis ecosistèmics cultural i recuperar el valor intrínsec de la Natura. 'Els beneficis no materials que la humanitat obté dels ecosistemes a través del desenvolupament cognitiu, la reflexió, l'activitat científica o recreativa o l'enriquiment espiritual, reflexió que reprendrem més endavant' tal com explica Josep M. Mallarach en la conferència "Més enllà dels serveis ecosistèmics culturals. Així doncs, hauríem de tenir molt present la funció espiritual que han tingut els boscos i la natura al llarg de la història i també com han contribuït en la cultura tota la vida al voltant dels boscos, des de la cultura, a la literatura o a les tradicions.

Hem passat doncs de l'explotació dels boscos i la seva desforestació a la necessitat de protecció de determinats paisatges, espais o espècies per assegurar-ne la seva supervivència, i ho hem plantejat a través de la conservació, però hem de repensar la gestió amb l'objectiu de la supervivència de totes les espècies, fins i tot la nostra.

4.3.- Existeix una visió femenina de la relació amb la natura i el seu ús?

En el plantejament de si existeix una visió femenina, no voldria caure en el parany del gènere com a dualitat de sexe o com a diferenciació dins l'espècie, però sí que voldria diferenciar el principi femení en quant a una sensibilitat diferent en la concepció de la vida i que pot condicionar la relació amb el món. Això no vol dir que sigui exclusiu de les dones, és una manera de viure o sentir.

La civilització occidental ens ha portat cap a una societat patriarcal que ha extremat les distincions de funcions i ha condicionat el comportament i concepció del que ha de ser un home o una dona. En les societats modernes el paper dels gèneres és molt clar i ens els marquen de petits, ens eduquen en allò que és culturalment acceptable i en el que no, en allò que la societat espera de nosaltres. En els pobles indígenes hi ha també una diferenciació clara de rols entre gèneres. Les dones adopten el paper de proveïdores de sosteniment, de cura i cria dels infants, i en molts casos de manteniment de l'agricultura, aquestes tasques contribueixen a la supervivència de la comunitat.

Al meu entendre, en les societats modernes, el problema no és que facin funcions diferents ja que biològicament també ho som de diferents, el problema rau en el fet que, en aquesta diferència, hi ha implícita una prohibició i una submissió. Hi ha una prohibició perquè quan a hom li assignen un gènere això vol dir que pot fer determinades feines o funcions sense problema però que n'hi ha unes altres a les que no li serà fàcil accedir o que no se li concediran. Hi ha una submissió en quan que en general un dels gèneres directa o indirectament ha de rebre el consentiment de l'altre, i el posa per damunt arribant a tractar-lo com un ésser inferior o menys important.

Aquesta pèrdua de reconeixement de l'altre interespecífic ens pot ajudar a entendre com hem acabat deixant de valorar allò que ens envolta, allò del què formem part. Ens ha ajudat a sentir-os superiors, ens abstraiem de la resta i per tant podem decidir per sobre de tot, podem decidir sobre l'evolució de qualsevol ésser o ecosistema. Si aquí hi sumem aquest concepte cartesà que tenim de la naturalesa, en quan a veure la natura com a recurs i separada de l'home, ens trobem que entenem el món com un dualisme entre natura i home. Tot plegat permet una visió inert i passiva de la natura, assumim

que es pot separar, que és mecànica i gràcies a la tecnologia ens fa sentir superiors i dominadors. Si ens miréssim la productivitat des de la perspectiva de la supervivència, aquesta no inclouria la visió dominant de la productivitat del treball per acumular capital o poder, sinó que tindria a veure amb la cura.

Als ecosistemes naturals no trobem aquesta jerarquia artificial, no hi ha normatives, tots els individus segueixen la llei natural, el que nosaltres anomenem instint. Tot està en equilibri i cada espècie té el seu paper de manera que tot flueix. Tot funciona per què la vida és en el seu conjunt. Les relacions són intraespecífiques i interespecífiques sense dominància de cap sobre els altres, són simplement interaccions. La cooperació i no la competició és la forma de relació predominant a la natura, ho podem veure per exemple expressat en forma de relacions simbiòtiques entre diverses espècies. Els homes, en canvi, ens hem situat per damunt de totes les altres espècies, fins i tot ens situem per damunt dels nostres semblants als que classifiquem com éssers en vies de desenvolupament. Ens creiem que deixem de formar part de la natura i és així que ens atrevim a parlar-ne com alguna cosa aliena, a la que li podem posar un article determinat o definit.

Vandana Shiva diu que la recuperació del principi femení tracta de retrobar les formes creatives de ser i percebre en la natura, en les dones i en els homes, i aquesta percepció ha de passar per considerar la natura com un organisme viu. La recuperació del principi femení hauria d'estar basat en la inclusivitat.

Potser és cert que hi ha una relació especial entre dones i natura pel fet que són donadores de vida, perquè són cuidadores. En una gran majoria de dones aquesta gran responsabilitat de donar a llum porta a una valoració diferent de la vida, a una sensibilització especial davant els cadells de qualsevol espècie i per extensió a admirar tots els éssers, sobretot els més fràgils i vulnerables. El concepte de Terra Mare com a terra creadora i protectora és un símbol compartit en l'espai i el temps per moltes cultures. En els pobles indígenes es troba avui, encara, aquest respecte immens o reverència a la vida, aquest sentit de custòdia del món que implica adquirir deures i obligacions perquè tot és sagrat i tot som essència.

Segons l'ecofeminisme, les dones estem implicades en la lluita per l'alliberació i la supervivència, i a la vegada en les lluites per la naturalesa per tant dona i natura està íntimament relacionat. Els moviments ecologistes i feministes es desenvolupen, doncs, contra tendències a un malentès patriarcat.

Abraçant el principi femení podrem sentir, percebre i contemplar amb amor i recuperar la sacralitat de tots els espais i tots els éssers. Amor i sacralitat beuen de la mateixa font.

A Catalunya, i a tot Europa, trobem una sèrie de dones que van ser víctimes d'aquest malentès joc de poder. Les sanadores, guaridores o remeieres eren dones sàvies. Se'ls anomenava metzineres o fetilleres perquè eren dones que qüestionaven el poder de les escoles mèdiques oficials d'àmbit masculí, i per tant no mereixien respecte. En aquell moment també a nivell europeu va aparèixer el "crim per bruixeria", que recollia la creença popular, que totes les desgràcies eren degudes al pacte i rituals d'homes i dones amb el diable i es va escriure diferents tractats com *Malleus maleficarum*. Tot plegat va acabar provocant un extermini, sota l'acusació de bruixeria, que va durar des del segle XV fins al segle XVII i que va afectar a les remeieres, però també les bruixes i bruixots i veïns no desitjats. Per altra banda, les bruixes i bruixots van continuar practicant la màgia i encara avui es practica, així com també encara existeixen les remeieres. A Catalunya trobem les trementinaires a partir del segle XIX, que des de la Vall de Tuixén arribaven a tots els racons del país.

Les remeieres eren dones medicina, eren coneixedores de les propietats de les plantes i els seu usos, de com assistir als naixements, coneixedores de pocions que facilitaven la resolució de problemes o conflictes. Eren dones totalment lligades a la natura, que la veneraven, en connexió amb els seus cicles, amb la Lluna i els elements. Eren respectuoses amb la Mare Terra.

Tots som descendents d'homes i dones que vivien en comunitats indígenes, però les remeieres eren les hereves directes del coneixement oral i d'aquesta vinculació a l'ecosistema que la resta havíem perdut. Aquelles dones fomentaven el coneixement intuïtiu i holístic, actuaven amb valors com la solidaritat, la llibertat, la mediació i les estructures de funcionament igualitàries. Fomentaven la comunicació amb la natura i la seva contemplació. Aquest tipus de coneixement, bàsicament oral, és també el coneixement que preserven els pobles indígenes en molts llocs del món. Per mi representen un testimoni d'equilibri entre l'ús del bosc, de la natura i el respecte.

Així doncs, quan em refereixo a l'ús o la gestió de la natura en femení em refereixo a pensar l'ús amb inclusivitat i amb amor. Utilitzant el llenguatge de la diversitat, aprenent de les múltiples formes de relació a la natura i de tots els éssers, aquest entendre o viure

mimèticament podria fer que utilitzéssim la raó per justificar o orientar una forma de gestió de la natura integral i respectuosa.

Hem de fer un canvi de paradigma. Hem de centrar-nos en sentir, percebre i contemplar amb la mateixa estima que ho fa una mare. Hem d'aprendre que l'amor és el que fa que s'actui amb respecte i prudència. Cal recuperar la sacralitat dels espais i de tots els éssers. Amor i espiritualitat beuen de la mateixa font. Cal aprendre que formem part del tot, i per tant evolucionem i ens movem conjuntament. Cal assumir que tot som natura. Hem de deixar-nos acaronar per l'essència natural. Cal que abracem i recuperem aquest principi femení.

Segons Gilbert Keith Chesterton “ una dona utilitza la intel·ligència per a trobar raons que recolzin la seva intuïció”. La intuïció de les dones és al servei de la supervivència i la cura.

*Hem de recuperar el principi femení en quan a la sensibilitat diferent en la concepció de la vida
que condiciona la relació amb el món*

4.4.- Pautes per a una gestió integral

Un arbre no és només un arbre, és un ésser meravellós, com tots i cadascun dels éssers, en moltes cultures i èpoques segueix essent un element sagrat. Actualment els hem robat la seva dimensió simbòlica, però tot i això els considerem singulars. Una prova n'és el fet que en el nostre ordenament jurídic (*decret 214/1987, decret 47/1988 i decret 120/1989*) gaudeix de protecció individualitzada, però només uns pocs arbres o arbredes excepcionals, no tots.

La base de la silvicultura i la gestió forestal no és l'individu aïllat sinó el conjunt, la comunitat. Segons el diccionari Alcover Moll un bosc és un lloc poblat de molts arbres. El bosc simbolitza la idea de l'equilibri ecològic, com si fos estàtic tot i que no ho és. Al nostre país queden ben pocs boscos on no hi hagi rastre d'intervenció humana, la successió natural s'ha vist pertorbada quasi tot arreu.

Els tractaments silvícoles juguen modulant el que anomenem 'competència' i la valoren a partir de l'espessura. Es persegueix l'espessura normal que és la que considera que el bosc es troba en el seu estat més eficient, però aquesta es valora només tenint en compte volada. Si tenim en compte que cada peu es fonamental i té la seva funció dins el conjunt i que la interrelació entre arbres és més de col·laboració que de competència, costa entendre que la disminució de densitat, per exemple, sigui favorable a aquells peus que deixem fins i tot pensant en una aclarida moderada.

Ja hem comentat que la principal eina de la silvicultura és la tallada, de manera que quan a través de la fracció de coberta ideal, o de l'índex de Hart-Becking, calculem el nombre d'arbres a extreure se'ns planteja la dificultat de decidir quins peus seran els tallats. Caldria deixar una distància determinada entre peus drets però això fa que obviem les interrelacions reals que hi ha entre els arbres, la interconnexió subterrània. Tal i com diu Wholleben els arbres es compensen i per tant una aclarida podria ser contraproductiva. La pròpia experiència em diu que ens cal molta més humilitat, ja que no tot el que existeix és el que es veu i el que veiem és fruit de la percepció subjectiva moltes vegades.

El que està clar és que els boscos van ser abans que nosaltres i que si deixem un terreny abandonat es produeix una successió ecològica de manera totalment natural que esdevindria al cap de molts anys un bosc madur, arribaria a l'estadi de clímax malgrat sofrir pertorbacions. Per tant el bosc és autosuficient i autònom. L'únic que pot justificar la gestió i intervenció en un bosc és l'obtenció de productes o serveis o la problemàtica que pugui sortir de la interfície natural-urbà.

I amb tot això ens trobem que tot i ser una pertorbació natural, la recurrència dels incendis ha augmentat degut a la nostra negligència i hem de gestionar-ne la seva prevenció per minimitzar els nostres danys i que hem de fer correccions hidrològiques perquè l'extracció d'àrids i els aprofitaments forestals o les pastures han deixat fràgil el sòl i l'erosió és severa. Podem dir doncs que gestionem els problemes derivats de les nostres pròpies activitats i no pas el bosc. Amb això no vull dir deixem de gestionar tot tal i com ho fem, sinó que hauríem de tenir clar el model de boscos i d'ordenació territorial per poder fer gestió preventiva o de país i no pas treballs correctius.

Cal potenciar encara més la planificació d'una gestió acurada de moment la superfície forestal planificada encara és baixa i el percentatge d'execució d'aquesta encara més. Tenim un repte molt important. Haurem de gestionar uns boscos que s'han d'anar adaptant al nou escenari que deixa el canvi climàtic, que farà augmentar la severitat dels incendis, la limitació de l'aigua i les plagues, uns boscos que provenen en gran part d'un abandonament de les terres i que per tant són boscos joves, densos i fràgils, uns boscos que veuen amenaçada la seva biodiversitat i uns boscos que cada vegada els demanem més usos i freqüentació.

El nostre país doncs, un dels països europeus amb la superfície arbrada més fràgil, ha de poder garantir l'equilibri entre la obtenció de determinats productes i serveis del bosc i la conservació del patrimoni natural i la biodiversitat. I avui no és així. La conservació del patrimoni és baixa fins i tot en una bona part dels espais naturals protegits. Per altra banda ens refugiem en mesures més administratives que reals a l'hora de justificar el

que anomenem gestió sostenible, aquest és el cas per exemple de la certificació europea “Programme for Endorsement of Forest Certification-PEFC” a Catalunya a través dels PTGMF.

Cal tenir present doncs, tots els tipus de bosc des dels més joves als madurs, des dels més singulars als més estesos, ...tots. Això ens pot servir per distingir zones però no hauríem de seguir diferenciant tant la gestió d'aquells boscos que es considera que són productius d'aquells que han de ser protectors o singulars. Caldria que en tots, sense excepció, els criteris de la gestió fossin més curosos per al nou repte i que tingués en compte tots els valors del bosc. Per altra banda cal també definir millor quins són els criteris de gestió per aquells boscos als que atribuïm altres valors ecosistèmics, com per exemple els boscos terapèutics o els boscos espirituals o sagrats. En ambdós casos s'ha de buscar el finançament ja sigui directe pels propis usuaris, o indirecte a través d'alguna taxa per a la seva millora i conservació.

Hem arribat a un punt de inflexió doncs que d'alguna manera ens obligarà a abraçar el que he anomenat com a naturavisió i el principi femení per a la persistència de la natura i els recursos assumint algunes pautes en la gestió dels boscos, que podrien ser :

- En la majoria de boscos del país, caldria aplicar la gestió en el “principi de mínima intervenció” d'acord amb els objectius, i això només es pot fer amb una observació acurada de la inèrcia de les espècies i de l'hàbitat. Cal anar amb la natura i no en contra (González, 2005). Cal abraçar el principi femení i incloure'l en la gestió de tots els espais naturals, no només dels que hem decidit que cal protegir.
- No s'hauria de seguir aplicant models silvícoles parcials o fragmentats. No hem de buscar fórmules específiques per prevenció de incendis, per protecció del terreny, per gestió hidrològica, per producció forestal, sinó que s'hauria de poder integrar garantint-ho en tots els forests independentment de la producció de béns i serveis que busquem.

- Tractar els terrenys procedents de l'abandonament que han esdevingut boscos densos i joves a partir d'aclarides de millora o d'alliberació segons escaigui. En aquests casos l'aprofitament es podria destinar a biomassa forestal i així ajudaríem a disminuir l'acumulació de combustible i trencar la continuïtat de les superfícies forestals més piròfites.
- Afavorir el paisatge en mosaic assegurant els connectors entre espais, deixant només extensions de gran boscos en aquells espais on és necessari per la seva funció protectora i on el risc de incendi és menor. Amb aquesta mesura afavoriríem l'augment de biodiversitat.
- Preservar els boscos madurs, amb reserves representatives de la biodiversitat forestal del país.
- Protegir els boscos singulars i augmentar-ne l'inventari actual (CREAF). Reforçar els valors culturals i de salut, també la salut espiritual.
- Conservar i millorar efectivament els boscos protectors o de utilitat pública donant-los prioritat en la inversió de diners per a efectuar les actuacions de millora o conservació, sense que sigui necessària la producció de béns directes.

Per a concretar aquestes pautes en alguns criteris, podríem plantejar els següents :

- Afavorir boscos de estructura irregular i de composició mixta, millor si són estratificats, ja que representen una oportunitat per l'adaptació gradual de la coberta forestal i tenen més alt valor ecològic i també econòmic, amb una diversificació i valorització de productes fora de la biomassa. Si les masses són molt extenses es pot crear petites clarianes.
- Afavorir espècies acompanyats, aïllades o en forma de bosquets. Si és possible que produeixin fruits diferents per a la fauna.

- Deixar peus morts en peu o abatuts i també arbres sobremadurs.
- Eliminar les espècies invasores en aquells rodals on afectin negativament a les espècies autòctones generalment més adaptades.
- Plantejar l'actuació forestal, en totes les fases d'aprofitament, per causar el mínim impacte negatiu a les espècies més sensibles, amenaçades o en perill.

Totes aquestes pautes i criteris no són fàcils d'aplicar a la pràctica, cal molta voluntat política i social per a poder-los tirar endavant. En aquest sentit podem tenir en compte diferents directrius en la política forestal:

- Replantejar la base econòmica de la nostra gestió forestal, no la podem basar en els productes directes amb valor al mercat actual, cal que incloguem realment tots els valors ecosistèmics. Els productes directes representen només un 20 % del valor del forest. Cal calcular un preu de mercat a aquells valors que no el tinguin i que aquest es pugui incloure com a benefici real en el càlcul del balanç econòmic els plans de gestió. Com que aquest preu de mercat de moment és difícil de què el consumidor el pagui ja que majoritàriament són externalitats del bosc, de moment les hauria d'assumir l'administració a través de subvencions a les propietats, però en un futur proper s'hauria de poder aplicar algun tipus de taxa a la ciutadania per invertir els diners en el manteniment i millora d'aquesta externalitat fent una gestió adient, de prevenció o conservació i no pas reactiva.
- Invertir en investigació i així poder tenir, entre altres, eines de modelització per poder predir els efectes de les intervencions abans de realitzar-les i així poder avaluar l'efecte sobre la biodiversitat i el patrimoni.
- Invertir en la indústria de transformació dels productes forestals per poder absorbir aquí la fusta extreta i poder classificar més acuradament el destí de la fusta extreta en funció de les seves característiques tecnològiques, això

repercutiria en un augment del seu preu i per tant es podria ser més estrictes en les condicions a l'hora de permetre els aprofitaments.

- Regular l'accés als boscos, sobretot en aquells inventariats, catalogats o d'espais protegits, per evitar l'excés de freqüentació que comporta pertorbació dels hàbitats i espècies.
- Fer campanyes de difusió i educació que expliquin la diferència entre els boscos productius i els que no i la necessitat de la gestió i protecció lligant-ho amb els serveis ecosistèmics no tangibles.

Un dels pilars ha de ser l'educació en el sentit que com a societat hem de poder tornar als boscos el seu contingut cultural i simbòlic, també espiritual. Si retornem aquest contingut als boscos la seva percepció i necessitat per part de la major part de la societat es transformarà. Cal que siguem conscients del camí que hem fet per a arribar a la necessitat de protegir part de la natura i això podrà permetre a la societat occidental parlar de la necessitat de custòdia que tan assumida tenen les comunitats indígenes.

Hauríem doncs de incloure també en l'inventari de boscos singulars aquells que podríem considerar com a sagrats o amb un component espiritual. Però i això què vol dir? Per poder respondre això hem de canviar els patrons mentals per patrons vitals, ja que l'espiritualitat no es pot racionalitzar i a més a més ens obliga a pensar en la comunitat prioritzant el benestar col·lectiu sobre l'individual.

Sagrat ho hauria de ser tot, però com que això no és acceptat ho hem de limitar sobretot si tenim present que un espai sagrat ho és perquè té el reconeixement d'una comunitat de persones. Sagrat vol dir digne de gran veneració, digne de màxim respecte, considerat inviolable, vol dir lloc dedicat a culte. Això ja ens permet de definir uns espais lligats a les religions, espais propers a monestirs, esglésies, als camins de peregrinatge, aplecs o altres tradicions, però per altra banda també hauríem de poder definir aquells espais naturals que ens ajudessin a enriquir-nos espiritualment.

Actualment s'està demostrant que la salut física humana va molt lligada a la salut mental, emocional, social i espiritual, i per tant hauríem de proveir-nos d'espais que ens ajudessin a trobar aquesta salut. El bosc és l'ambient que més s'adiu a l'ideal comú de natura i és l'escenari on han nascut la major part de les nostres llegendes i els nostres relats mitològics i per tant és el lloc o més fàcilment podem retrobar aquesta espiritualitat que busquem.

El bosc és una escola de contemplació. Aquests espais que podríem considerar que tenen un valor espiritual haurien de ser espais que convidessin a contemplar, a escoltar i percebre, a meditar, a pregar. Han de ser espais que ens facilitin l'actitud per vincular-nos al transcendent o per vincular-nos amb la pròpia essència que no deixa de ser la de tot. Si ens plantegeßim gestionar un bosc en aquest sentit hauríem de tenir en compte bàsicament les sensacions i les emocions i per tant hauríem de fomentar que l'espai fos:

- Acollidor per poder relaxar-se i obrir els sentits.
- Silenciós.
- Incloent per poder sentir-se part de la natura.
- Divers per poder contemplar la multitud de formes de vida.
- Obert a els cicles naturals.

En termes de gestió podem pensar que s'apropa molt al que hem anomenat gestió propera a la natura, en aquells boscos irregulars i mixtes, però on més trobaríem totes aquestes característiques és en un bosc madur. Hauríem però de ser capaços de què a través de la gestió forestal la major part de boscos del país ens podessin apropar a la natura, a fer-nos sentir natura i malgrat s'aprofitin es vegi que s'hi actua amb coherència i respecte.

5. CONCLUSIONS

- Un futur ecològicament sostenible ha de tenir en compte les visions del món de civilitzacions antigues i de cultures que han sobreviscut sosteniblement i encara ho fan, sense guiar-se pels valors utilitaristes. Hem aturar l'antropocentrisme que ens situa al centre i per damunt de tot utilitzant la natura al nostre només pels nostres interessos i gaudi.
- El bosc és autosuficient i autònom, la intervenció només es justifica per la problemàtica que surt de la interfície rural-urbà i per a l'obtenció de recursos.
- La silvicultura com a base de la gestió forestal ha de deixar de considerar el bosc com un capital a administrar, sinó que l'ha de considerar com un patrimoni natural font també de tots els valors ecosistèmics i base de la salut humana. Només amb aquest pas entremig podríem aprendre a respectar el bosc i sentir-nos-en part.
- La gestió forestal ha d'assumir realment el repte de preservació del medi i el repte del canvi climàtic i de usos passant a ser una gestió adaptativa i de prevenció enlloc de ser una gestió reactiva. Cal que aquesta gestió segueixi el principi de mínima intervenció a tots els espais forestals no només del aquells que hem decidit protegir i que preservi els boscos madurs, protectors i singulars.
- No s'hauria de seguir fent models silvícoles parcials o fragmentats sinó integrals, que contemplin tots els aspectes (canvi climàtic, biodiversitat, prevenció d'incendis, gestió de l'aigua i l'erosió i valors ecosistèmics). Cal integrar la dinàmica de bosc lliure com a eina de planificació de gestió forestal.

- Hem de repensar l'economia i substituir l'economia clàssica globalitzada per una economia solidaria i ecològica, ja que ens ha portat a considerar tot el que ens envolta com un recurs a explotar sense més lògica que l'econòmica i perseguint un creixement il·limitat.
- S'hauria de fer polítiques que integressin adequadament el valor econòmic de totes les externalitats incloent-les en els preus i així poder aplicar els criteris de gestió adients independentment del balanç econòmic del pla de gestió i també fomentar la creació d'un teixit industrial de transformació dels productes forestals per poder valoritzar tots els productes dels nostres boscos i poder reinvertir en treballs culturals.
- Cal fer campanyes de difusió i educació que expliquin la diferència entre els boscos productius i els que no i la necessitat de la gestió i protecció lligant-ho amb els serveis ecosistèmics no tangibles per a què a explicar-ho i apropar més el bosc i la seva gestió a tothom.
- Cal reprendre el principi femení com a base de la nostra relació amb la natura. Aquesta relació amb la natura i els boscos, ha de ser una relació amorosa. Ha de poder ser inclusiva i abraçar la diversitat, per aprendre de totes les formes de vida. Hem de ser creatius i oberts al sentir conscient i la contemplació de tots els tipus de connexions. Només així podrem reconèixer-nos, reconèixer tots els éssers i sentir-nos part de tot recuperant el sentit de sacralitat arreu.

Els nostres avantpassats van escoltar el pols del
Bosc i el cant de poder de la natura, i la van
escoltar a través dels arbres;
ara és la nostra oportunitat
descobrir la saviesa oblidada dels arbres.

DIANA BERESFORD-KROEGER

Bibliografia

- Bauer Manderscheid, Erich. 1991. "Los montes de España en la història". Servicio de publicaciones agrarias y Fundación Conde del Valle de Salazar.
- DARP i CTFC. 2014. Memòria informativa del Pla General de política Forestal 2014-2024.
- De la Maza, Jesús. 1970. "Criterios y factores que condicionan los aprovechamientos forestales" MAPA.
- Folch i Guillèn, R. 1986. La vegetació dels Països Catalans. Ed. Ketres.
- González, J. M. 2005. Introducción a la Silvicultura General. Universidad de León, León. Pàg.309
- Hawley, RC i Smith, DM. 1992. "Silvicultura pràctica" Ediciones Omega SA
- Lanier, L. 1986. "Précis de Sylviculture". École National du Génie Rural, des Eaux et des Forêts. Nancy.
- Mackay, E. 1961. Fundamentos y métodos de la ordenación de montes. Sección de publicaciones de la ETSIM de Madrid.
- Mallarach, JM 2019. "Els boscos a Catalunya. Valors i reptes per a l'incert futur del seu patrimoni" Jornada PATT "La natura davant el col·lapse, perspectiva des del món forestal" organitzada a l'EAF de Sta Coloma de Farners.
- Mallarach, JM et al. 2013. "Reptes per preservar els boscos madurs a Catalunya". Institució Catalana d'Història Natural i associació Silene.
- Mallarach, JM et al. 2008. "Protegits, de fet o de dret? Primera avaluació del sistema d'espais naturals protegits de Catalunya". Col·lecció de Treballs de la Institució de Història Natural nº 15.
- Margalef, Ramon. 1992. "Ecología" Editorial Planeta SA
- Montero, Gregorio. 1992. "Aspectos ecologicos y productivos de la silvicultura". Ecologia nº 6, pg 111. ICONA
- Montoya, Miguel i Mesón, Marisa. 1994. "Silvicultura mediterránea" Ed Mundi-prensa.
- Omedes, Pere i altres "Els boscos públics a Catalunya". DGMN. Servei de boscos.
- Palahí, Marc. 2003 . "New approaches, techniques and tools for Mediterranean forest management and planning" Centre Tecnològic Forestal de Catalunya. Projecte MEdForest

- Pigem, Jordi. 2016. "Intel·ligència Vital" Editorial Kairós.
- Pigem, J i Miralles, J. 2009. "Perspectiva ambiental 47: Saviesa Ancestral" Fundació Terra.
- Plana, E., Domínguez, G. 2000. Diagnòs de los bosques y del Seminario de Política y Sociología Rural. ETSI Montes, Universidad Politécnica de Madrid.
- Serrada Hierro, Rafael. 1995. Avance Apuntes de Silvicultura. EUIT Forestal de Madrid.
- Serrada Hierro, Rafael. 2011. "Apuntes de silvicultura" UPM i Fundación Conde del Valle de Salazar
- Schutz, JP.1990. "Sylviculture 1" Press polytech. et universitaires romandes lausanne
- Schmidt, P. 1996. "Definition of Silviculture, an Analysis and a Synthesis". Department of Forestry.
- Wohlleben, Peter. 2016. "La vida secreta de los árboles" Ediciones Obelisco.
- Vandana Shiva. 2004. "Las mujeres en la naturaleza. La naturaleza como el principio femenino" Conferencia 15 de junio de 2004. Recull de Agra Romero, MJ. "Ecologia i feminismo".Ecorama
- Vandana Shiva.2016." la contraportada" La Vanguardia 9/05/2016

Webgrafia

- Associació Silene: www.silene.org
- Centre de Recerca Ecològica i Aplicacions Forestals : www.creaf.cat
- European Forest Institut: <http://www.efi.int/portal/>
- FAO- European Forestry Commission: <http://www.fao.org/forestry/efc/en/>
- Forest Europe <http://www.foresteuropa.org/>
- International Family Forestry Alliance: <http://www.familyforestry.net/>
- International Union of forest Research Organizations: <http://www.iufro.org>
- Observatori forestal català: www.observatoriforestal.cat
- Union de Silvicultores del Sur de Europa: <http://www.usse.es>